

EXPEDÍCIA K BALTSKÉMU MORU

DIALÓG MEDZI UMENÍM A VEDOU

Veda vychádza z faktov, umenie z ľudských subjektívnych pocitov. Kombinácia vedy s umením môže vyznieť neprofesionálne, priam ako zneuctenie samotnej vedy. Inštitúcie sú tiež prísne vymedzené. Do galérie ideme za umením, do múzea za poznatkami a v škole sa učíme vzorce. Týmto delením sa ukracujeme o „ten druhý“ svet. Lahko sa zabudne, že umenie a veda si nie sú navzájom cudzie. Obom ide o jedno: pochopiť svet a človeka. Cesty sú rôzne. Rovnako povolanie umelca a vedca si nie je cudzie. Títo ľudia často presadzujú svoj pohľad na svet, zbierajú materiál, ktorý neskôr spracujú, a niekedy sa ocitnú mimo pochopenia svojej doby. Španielska kurátorská skupina Capsula sa snaží vytvárať most medzi týmito dvoma svetmi. Verí, že sa tieto na prvý pohľad odlišné svety môžu navzájom inšpirovať a priniesť nový pohľad na skúmaný objekt – či už z umeleckého alebo vedeckého hľadiska. Capsula si kladie otázku, či je ešte človek schopný byť

fascinovaný prírodnými úkazmi aj vo svete akčných filmov a videohier. Medzi činnosti Capsuly patria workshopy, semináre, ale predovšetkým netypické expedície. Skupina umelcov podnikne cestu za prírodným úkazom, ktorý skúmajú s vedeckou asistenciou a následne spracujú do podoby umeleckého diela.

Prvá takáto expedícia sa uskutočnila v lete 2008 v Rusku s cieľom skúmania totálneho zatmenia a správania sa zvierat počas neho. Projekt bol realizovaný v novosibirskej zoo. Expedícia vznikla na základe návrhov nemeckej mediálnej umelkyni Agnes Meyer-Brendis a katalánskej vizuálnej umelkyni Mireia C. Saladrigues. Fínsky fotograf Tommi Taipale sa snažil fotografiami zachytiť kultúrnu a geografickú vzdialenosť medzi Ruskom a Fínskom. Capsula využíva počas svojich expedícií „pomalé cestovanie“. Pomalé cestovanie je napríklad let balónom, chôdza, bicyklovanie, lyžovanie a ďalšie spôsoby, ktoré sú

náročné na čas, no šetrné k okoliu. Využívaním pomalého cestovania Capsula reaguje na dva aktuálne problémy: znečistenie ovzdušia a stresujúci životný štýl. Tento spôsob cestovania využili aj v expedícii do Ruska. Agnes, Mireia a Ulla cestovali z Helsínk na Sibír tri dni vlakom, Tommi týždeň stopoval. Tento spôsob cestovania je nielen ekologickejší, ale aj pre človeka prirodzenejší. Vníma skutočnú kultúrnu a geografickú vzdialenosť. Spôsob „pomalého cestovania“ Capsula využije aj pri svojom najnovšom kurátorskom projekte Expedícia k Baltickému moru. Vybratí štyria fínski a estónski umelci, respektíve umelecké skupiny, podniknú cestu k fínskemu pobrežiu, aby zachytili čaro a premenu Baltického mora. Na expedícii bude tiež spolupracovať Finish Biorart Society. O tomto projekte som sa rozprávala s Merjou Merkkulou, jednou zo zakladajúcich členov Finish Bioart Society.

Kto a čo bude tvoriť jadro Expedície k Baltickému moru?

Momentálne prebieha verejná výzva pre fínskych a estónskych umelcov a umelecké skupiny. Chceme, aby umelci boli lokálni, preto tento „konkurz“ vyzýva len estónsku a fínsku umeleckú scénu. Avšak účasť umelcov z iných krajín nie je vylúčená, keďže sa môžu zapojiť celé umelecké skupiny, je možné, že členovia skupiny budú aj ľudia žijúci mimo Fínska a Estónska. Ďalší dôvod, prečo oslovujeme práve tieto dve krajiny, je aj fakt, že v roku 2011 sa Talin a Turku stanú hlavnými európskymi hlavnými mestami kultúry a tento projekt bude súčasťou programu Turku 2011. Ľudia žijúci v okolí Baltického mora majú k tomuto moru špecifický vzťah. Akoby bolo príliš malé, aby stálo za pozornosť, no na druhej strane dost veľké na to, aby sa v ňom odpad „stratil“. Našťastie sa to za posledné desaťročie o niečo zlepšilo. Vybraté návrhy budú zverejnené vo februári 2010 a samotný projekt prebehne počas roka 2011. Záleží na návrhoch, kedy sa presne uskutoční. Výzva je bez prísnych hraníc, chceme dať priestor úplne novým nápadom. Prihlásiť sa môžu hudobníci, maliari, sochári, ale aj divadelné skupiny či performance. Ide o to, aby bolo Baltické more skúmané vedecky a následne vyjadrené umelecky. Kombinácie rôznych umeleckých oblastí vytvárajú nový pohľad, pokiaľ sú v rovnocennej kvalite. Samozrejme, bolo by ľahšie, ak by umelci mali už skúsenosti s vedou, ale nie je to nevyhnutné. Jediná požiadavka je vôľa naučiť sa niečo nové.

Ako bude do tohto projektu zahrnutá veda?

Záleží to od vybratých projektov. Na ich základe pozveme vedcov z rôznych oblastí, ktorí by nejakým spôsobom mohli prispieť k umeleckej práci a viesť dialóg s umelcom. Vedci budú väčšinou z univerzít v Helsínkách, Turku a Taline. Bude zaujímavé sledovať ich spoluprácu. Môže sa stať, že názor vedca môže zmeniť pôvodný umelecký plán. Chceme vytvoriť aj akúsi radu vedcov, ktorí môžu po vzniknutí umeleckého diela viesť verejnú diskusiu. Spolupráca medzi umením a vedou nie je bežná. Ak sa pozrieme hlbšie do histórie, môžeme nájsť isté stopy spolupráce medzi vedou a umením. Vedci a výtvarníci tvorili časť expedičnej skupiny u viacerých cestovateľov. No funkcia výtvarníkov bola viac dokumentačná ako kreatívna. Ich úlohou bolo zachytiť nové rastliny, miestnych obyvateľov... nešlo o priamu spoluprácu medzi vedou a umením. Veríme, že svet vedy a umenia sa môže navzájom od seba veľa naučiť a inšpirovať. Je to o poznaní vecí z iných pohľadov. >

Zľava doprava čajka a baltické more / Merja Markkula

V ŠKOLE NÁS
UČILI, ŽE BUĎ NÁM
IDÚ VIAC JAZYKY
A VÝTVARNÁ
VÝCHOVA, ALEBO
MATEMATIKA
A BIOLÓGIA.
PRÍRODNÉ
A HUMANITNÉ
VEDY SÚ PRÍSNE
ODDELENÉ,
MÁLOKTO
EXPERIMENTUJE
S ICH KOMBINÁCIOU.

VEDA MÁ HRANICE. ŠTÚDIE MUSIA BYŤ PODLOŽENÉ ARGUMENTMI, HYPOTÉZAMI A METÓDAMI. NA DRUHEJ STRANE, UMENIE NEPOTREBUJE BYŤ PODLOŽENÉ NIČÍM.

A aký je teda rozdiel medzi umením a vedou?

Veda má hranice. Štúdie musia byť podložené argumentmi, hypotézami a metódami. Na druhej strane, umenie nepotrebuje byť podložené ničím. Môžete jednoducho preskočiť nepoznané a nepodložené. Umenie si môže vytvoriť most cez veci, ktoré nie sú jasné. To by mohlo byť pre vedu nápomocné, pretože umenie môže pokryť nepoznané miesta vo vede vlastnými názormi a pomôcť vede vidieť ďalej za vlastné hranice.

Hlavný cieľ Expedície k Baltskému moru?

Chceme dať príležitosť bežným ľuďom pozrieť sa na umenie z iného pohľadu a uvedomiť si fakt, že všetci ovplyvňujeme naše okolie. Bude zaujímavé sledovať, čo vznikne, keď ľudia pracujú na hranici vedy a umenia.

Ako sa zatiaľ darí projektu?

Sme veľmi prekvapení, ale sotva sme zverejnili náš projekt, okamžite sme dostali reakcie. Záujem bol dokonca aj z Aljašky. Sme veľmi nadšení z tohto projektu a tešíme sa na umelecké návrhy. Jediná vec, ktorej sa obávam, sú strašidelné správy o ekonomickej kríze, ktorá by mohla zasiahnuť aj náš projekt. Ale je mnoho spôsobov, ako spojiť ľudí s dobrými nápadiami.

KTO JE MERJA MERKULA?

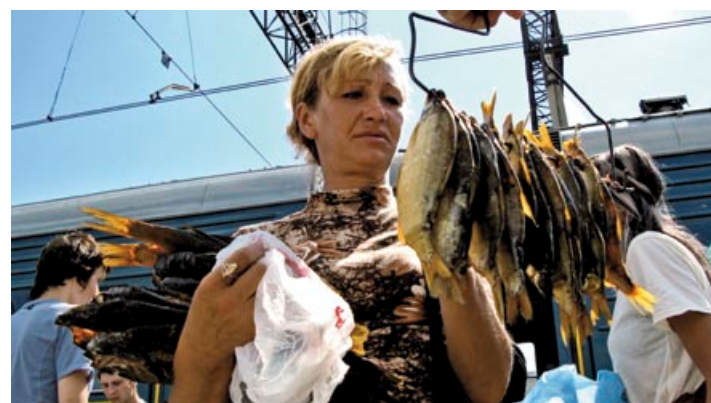
Narodená 1952, študovala a skúmala biológiu, agrokultúru a embryu technológiu. Pracovala na lekárskej fakulte na univerzite v Turku na genetickom oddelení buniek u transgenetických myší. Vyšli jej viaceré vedecké publikácie. Od roku 2001 venuje svoj čas svojej druhej vášni – umeniu. Študovala umenie v Taliansku a vo Vatikáne. Doteraz mala 13 sólo exhibícií vo Finsku a v Taliansku. Momentálne jej téma práce sa zaoberá dôležitosťou čistej vody. Jej umenie nie je zviazané jednou technikou, ale materiály a metódy sú vybrané vzhľadom na expresívne potreby. Svoje umenie/vedu konzultuje v projekte Expedícia k Baltskému moru. Je aktívnou členkou v ochranárskych združeniach prírody a podpredsedníčkou Finish Bioart Society.

CAPSULA

Skupina Capsula funguje od roku 2005, založená bola Španielkou Mónicou Bello Bugallo, vzdelaním kunshistoričkou, a fínskou environmentálnou inžinierkou Ullou Taipalle. Hlavný cieľ je vyvolať kritické myslenie a verejný záujem o environmentalistiku.

FINISH BIOART SOCIETY

Organizácia vznikla v máji 2008 a jej hlavnou úlohou je podporovať, produkovat a vytvárať aktivity, ktoré sa zaoberajú bioartom, vytvárať verejné diskusie o bioscéne, biotechnológiách a bioetike. Je to tiež fínsky kontaktný bod v medzinárodnej sieti bioartu. [TEXT LUBICA DRANGOVA / FOTO MERJA MARKULA, TOMMI TAIPALE, ULLA TAIPALE](#)

Zhora nadol Transsibírska železnica, Helsinky – Novosibirsk, 1. expedícia Capsula, leto 2008, stanica v Rusku / transsibírska ZOO / predavačka rýb